

STRAATNAMEN IN DE SINT-PIETERSSTATIONSBUURT, ZUIDZIJDE

Luc Devriese

Inleiding

In GT 2017 nr. 6 vroeg Marc Segers zich af of bepaalde straatnamen ten zuiden van het Sint-Pietersstation een historische achtergrond hebben. Het antwoord op deze vraag is te lang om opgenomen te worden in de Lezersrubriek. Daarom dit artikel. Om een en ander te begrijpen, moeten we ons realiseren dat het hele hier beschreven gebied tot na de aanleg van het Sint-Pietersstation (1912) erg landelijk was (afb. 1). Hier en daar stonden er enkele huisjes en hoevetjes. Na een summiere algemene beschrijving van de ontstaansgeschiedenis van de straten in de stationsbuurt, bekijken we eerst de (weinige) oude namen min of meer grondig om dan in snel tempo over de nieuwe benamingen heen te vliegen. Dat kan omdat we die bijna allemaal kunnen groeperen

Afb. 1. Te lande: omgeving Voskenslaan
(foto 1904, Stadsarchief Gent, collectie SCML).

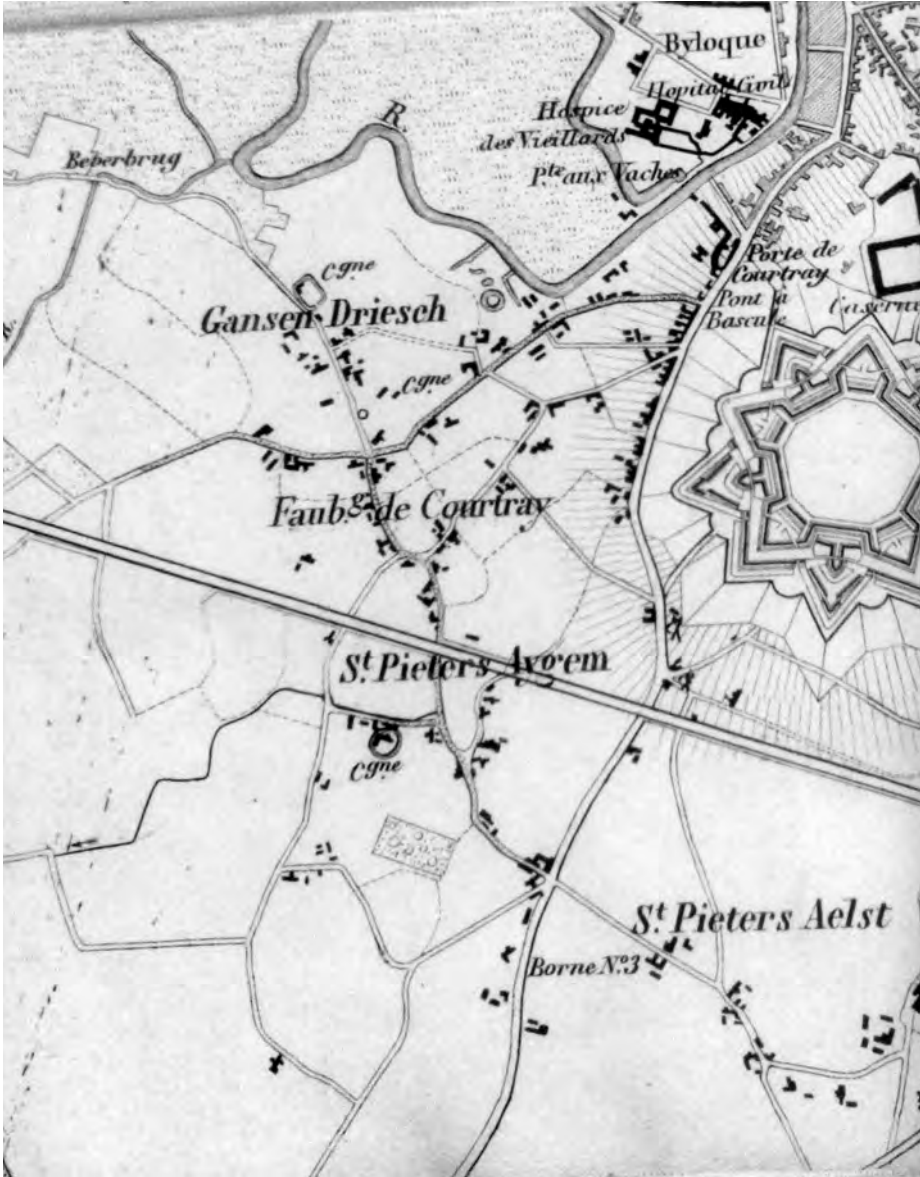
in drie reeksen: een indrukwekkende serie heldhaftige vaderlandse namen (het ‘Miljoenenkwartier’ was gepland als ‘Militair Kwartier’ - denk aan de Krijgslaan!), een hele meute vorstelijke namen en een zwerm namen van gevogelte. We beperken ons in hoofdzaak tot de zuidzijde van het station (kant Miljoenenkwartier), maar voor wat de belangrijkste historische namen betreft, Aaigem en de Ganzendries, gebiedt de historische realiteit ons ook de noordzijde in dit verhaal te betrekken.

ALGEMENE SITUERING

We bekijken eerst even het ontstaan van de actuele wegeninfrastructuur van de buurt. De hele stationsbuurt maakte tot 1795 deel uit van het vroegere Sint-Pietersdorp extra-muros (buiten de stadsvesten), waarnaar de benaming Sint-Pieters-Buiten verwijst, eigenlijk veel te breed om praktisch te zijn. Veel ouder zijn de benamingen Aaigem en Aalst, nu beter bekend als Sint-Pieters-Aalst en Sint-Pieters-Aaigem. Dat waren in feite embryonale nederzettingen van Frankische of nog oudere oorsprong, al in de tijd van de Merovingen geschonken aan de abdij. ‘Aalst’ (vroegste bewaard gebleven vermelding ‘Alost’ in 995) is een naam met onbekende betekenis in een even onbekende prehistorische taal. Oorspronkelijk werd die benaming vooral gebruikt om de buurt rond de huidige Ottergemsesteenweg aan te duiden. Aaigem is een van de vele Germaanse -hem toponiemen in onze streken (vroegste vermelding in de jaren 800-900 als Hatingem en Hadingehem). De naam betekent woonplaats van de lieden van Hatho, persoonsnaam afgeleid van het Germaanse hathu: strijd.

Sinds drie eeuwen, vanaf 1716-1720, doorkruist de Kortrijksesteenweg de Sint-Pieters-Aalst wijk. Het Oostenrijkse Bewind was meteen bij de aanvang in de jaren 1700 begonnen met de aanleg van volkomen nieuwe steenwegen, minstens gedeeltelijk kaarsrecht en omzoomd door bomenrijen. Dat gebeurde toen voor het eerst sinds de Romeinse tijd! Die steenwegen waren inderdaad de opvolgers van de beroemde Romeinse heirwegen. Ze verbonden de belangrijkste centra en hadden niet enkel een economische functie: ze waren vooral militair strategisch belangrijk, net als hun Romeinse voorgangers en hun Italiaanse en Duitse opvolgers, onze autostrades.

Een tweede niet minder ingrijpende verandering kwam er in 1838-1839, toen twee grote spoorlijnen doorheen het gebied aangelegd werden. Het tracé van de eerste, dat van de nu al meer dan een eeuw verdwenen oude spoorverbinding tussen Gent en Kortrijk, is gemakkelijk herkenbaar in de kaarsrechte De Pintelaan. Naar het stadscentrum toe liep deze lijn door tot in het verdwenen

Afb. 2. De Ganzendriesch, een woonbuurt met losse bebouwing aan de noordzijde van de spoorlijn in 1850 (detail uit de kaart Vandermaelen, DSMG, Begijnhof, Sint-Amandsberg).

kopstation aan het door alle Gentenaars gekende ‘Zuid’. Ongeveer ter hoogte van de Stropbrug splitste ze af van de net een jaar oudere en nu nog bestaande spoorlijn naar Brugge-Oostende. De huidige situatie met één enkel spoor-

tracé ontstond pas later: toen men die splitsing staduitwaards opschoof tot een flink eind voorbij het kort voor W.O. I gebouwde Sint-Pietersstation.

HISTORISCHE NAMEN

Bij de verklaring van de oudere benamingen die hier volgen, moeten we niet enkel de Kortrijksesteenweg, maar ook het spoor en het station wegdenken. De spoorlijnen snijden de wijk Sint-Pieters-Aaigem sinds ruim meer dan anderhalve eeuw immers middendoor (afb. 2). Hij ligt nu zowel ten noordwesten als ten zuidwesten van de sporen. Het oostelijk daarvan gelegen Sint-Pieters-Aalst bleef in zijn geheel ten zuiden van de spoorweg.

Ganzendries, een oude benaming met een interessante achtergrond

Naast de hierboven aangegeven nederzettingnamen is Ganzendries vermoedelijk het oudste toponiem in de buurt. Driessen kwamen veelvuldig voor van Vlaanderen tot in het Rijnland. Specialist Maurits Gysseling vermeldt er meerdere in het middeleeuwse Gent. Als herkomst en betekenis van de benaming gaf hij aanvankelijk aan: afgeleid van ‘drie’, oorspronkelijk een driesprong van wegen, later dorpsplein en gemene weide, waar de dorpelingen hun vee konden onderbrengen. Een meer geloofwaardige, latere interpretatie start niet met het woord ‘drie’, maar wel met de betekenis van ‘braakliggende’ grond. Een dries was een rustend akkerland, uit het Indo-europese woord ‘treuisk’ met de betekenis van ‘iets dat opgeteerd is of uitgeput is’. Een dries was dus een uitgeputte akker, die weer op krachten moest komen. Het drieslagstelsel in de akkerbouw heeft er echter niets mee te maken. De term is ouder. Het algemeen besluit van de toponymisten en landschapshistorici is dat dries niets met het telwoord drie te maken heeft. Driehoekige pleintjes op wegenkruisingen in dorpen bleven sowieso braak te liggen en dienden als gemene weide.

Keren we terug naar Gent. Twee driessen, vlak bij elkaar, lagen aan de rand van de uitgestrekte Scheldemeersen: de Noendries bij de Zuiderbegraafplaats aan de Ottergemsesteenweg en een tweede bij de Opvoedingsstraat, tussen de Ottergemse- en de Zwijnaardsesteenweg. Ze lagen in een zone die oorspronkelijk bij Sint-Pieters-Aalst behoorde. Een vermelding uit 1372 heeft het over ‘tusschen beeden den driesschen’. Nog andere lagen op de rand van Leie-meanderzones. De vroegste vermelding is ‘an den driesch bi Sente Lijsbetten’ (1305). De nog bestaande Begijnhofdries herinnert er aan. Een tweede lag op een niet nader bepaalde plaats in Ekkergem (Sint-Martinusparochie). Gys-

seling bespreekt een Gansdriesch vermeld in 1306, eveneens in de Sint-Martinusparochie. Die was gelegen op de plek waar later het Sint-Agneetklooster (tot voor kort de hogere technische school aan de Lindenlei) gesticht werd. Hij meent dat dit het centrale plein moet geweest zijn van wat nog in de 14de eeuw een belangrijk wooncentrum was. Hiervan gingen een aantal straten uit, o.m. de Kapellestraat, die refereert naar een verder onbekende kapel. Ook Fris haalt een post aan uit de Gentse stadsrekeningen van 1326 van vermoedelijk dezelfde ‘Gans driesch’. De nederzetting in wording werd waarschijnlijk verlaten door de aantrekkingskracht van het snelgroeiende Gentse stadscentrum bij de Zandberg. De bewoning schoof op naar wat Sint-Michiels zou worden. De bronnen duiden erop dat deze Ganzendries binnen het gebied lag waarvoor de Gentse schepenen verantwoordelijk waren, niet deze van Sint-Pieters. Het ging hem dus niet om de Ganzendries van Sint-Pieters-Aaigem.

Dat was wel het geval voor de door Gysseling aangehaalde vermelding uit 1333 ‘up den Driesch’ als ‘dorpsplein’ op de wijk Sint-Pieters-Aaigem. Deze locatie werd ook als Ganzendries aangeduid, maar dan wel vrij laat (vroegst bekende vermelding 1671). Alfons Van Werveke bespreekt een document uit 1546 van de heerlijkheid van Sint-Pieters ‘nevens Gent’, waarin gestipuleerd

Afb. 3. Wegenplan (detail uit een ongedateerd, ca. 1963) uit de tijd dat de huidige Koning Boudewijn nog Prins Boudewijnstraat was. De naam Ganzendries niet enkel als naam van een straat (onder rechts), maar boven rechts prominent als naam van een wijk aan de andere zijde van het spoorterrein. Zeer duidelijk is te zien dat de Boudewijnstraat en de straat Ganzendries aan beide zijden van het station in elkaars verlengde liggen.

wordt dat die ‘driessch’ een gemene grond was, waar de arme lieden hun dieren – veel meer dan ganzen hadden ze niet – in kleine kudden konden laten grazen, begeleid door een ganzenhoeder. Dat is ook de visie die meestal aangenomen wordt, maar ze klopt niet: voor begrazing waren de driessen eigenlijk te klein. Het grazen gebeurde vooral in de meersen, op oevers en op wegbermen in de brede omgeving, mogen we aannemen. Driessen waren wel noodzakelijk om te schutten. Vooral ‘s nachts beschutten tegen diefstal en tegen roofdieren, in de eerste plaats vossen, was hard nodig. Denk aan het spreekwoord ‘Als de vos de passie preekt...’. Men kan ze beschouwen als nachtsielen in openlucht voor huisdieren.

Het kan toeval zijn, maar het valt op: de driessen waarvan we de locatie kennen, lagen aan de rand van uitgestrekte meersengebieden, die in de winter niet zelden overstroonden. Dit suggereert dat de ganzen vooral daarin gehoed werden. De Ganzendries bij Sint-Pieters-Aaigem (afb. 3), die ons hier speciaal interesseert, lag dicht bij de Neermeersen, met daarbij aansluitend ook Bourgoyen en de laaggelegen delen van de Assels. Alle hier vermelde driessen lagen in de Vrijheid van Gent, binnen de Gentse waterlopen-Rietgrachtgrens. De aangrenzende gemeenten (in die tijd: heerlijkheden of parochies) beschikten over eigen driessen. Overigens kon Ganzendries wellicht ook een ‘pars pro toto’ (deel voor het geheel) beduiden: de beschutte plek samen met

Afb. 4. Sint Veerle op het Sint-Veerleplein.

het aangrenzende deel van het meersengebied. Hier past het ook te verwijzen naar de legende van Sint-Veerle, alias Pharaïlde, die met ‘haar’ gans uitgebeeld staat boven een portiek bij het naar haar genoemde pleintje bij het Gravensteen (afb. 4). Ze werd een van de patroonheiligen van de stad. Ze herinnert er ons aan dat men in de middeleeuwen alhier veel ganzen kweekte en dat het vooral arme mensen waren die dergelijk vee bezaten. Dat wordt zo ook verhaald in de Sint-Veerlelegende te mooi om onvermeld te laten. Die heeft het over een gans, het enige bezit van een arm vrouwtje. Nadat die gestolen en opgepeuzeld was door een of andere snoodaard, verzamelde Veerle (Veerhilde, Farahilde, Farailde: vrouw Hilde) pluimen, poten en andere beentjes en toverde (als we dit heidense woord hier mogen gebruiken) het beest terug tot leven. Die vroeg-middeleeuwse volksheiligen waren werkelijk tot alles in staat.

Ganzendries als straatnaam kan ook staan voor de weg naar de dries en dat is wat de huidige straat in de wijk Sint-Pieters-Aalst met die naam eigenlijk was. De huidige benaming Ganzendries, tussen de Sint-Denijslaan en de Kortrijksesteenweg, is misleidend. Die verbond niet enkel de Sint-Denijslaan met de Kortrijksesteenweg, zoals nu het geval is, maar liep aan de andere zijde van

Afb. 5. Café Ganzendriesch aan de hoek van de Aaigemstraat en de toen nog landelijk uitziende straat die Ganzendries genoemd werd. Later werd dat Prins Boudewijnstraat en in 1981 Koning Boudewijnstraat (fotocollectie SCMS nr. 1372 in het Gentse stadsarchief).

het station en stationsplein door tot bij het kruispunt van de Patijntjestraat met de Aaigemstraat. Tot 2016 stond op de hoek van die twee straten het café genaamd Ganzendries, helaas afgebroken (afb. 5). Daarmee verdween de laatste (correcte) herinnering aan die plaatsnaam in deze buurt. Dit straatgedeelte werd door de aanleg van de spoorlijnen en het Sint-Pietersstation geïsoleerd van de rest en kreeg daarom in 1905 een aparte naam: Boudewijnstraat (zie afb. 3). Het middendeel van de oude, vrij lange straat verdween door de aanleg van het Koningin Maria-Hendrikaplein. Oorspronkelijk kronkelde de weg op relatief droge bodem verder tussen de koetjes en kalfjes naar het gehucht Sint-Pieters-Aalst. Ze verbond dus effectief de dries met 't Zieklien. Nu hebben we het moeilijk om ons dat voor te stellen: we moeten immers niet enkel de dichte bebouwing wegdenken, maar ook het station en bijhorende pleinen. Het zuidelijke deel van de buurtweg nr. 5, tussen de Kortrijksesteenweg en de 'ijzeren weg' (chemin de fer) van Gent naar Oostende, mocht de naam Ganzendries behouden. De weg kreeg in 1892 een nieuwe rooilijn, die in 1925 nog verder aangepast werd. De huidige Ganzendries was dus niet die dries zelf, maar een onderdeel van de straat die daar naartoe leidde. Op oude kaarten is de Ganzendries zelf goed herkenbaar als een onbegroeide langwerpige

Afb. 6. De Ganzendries met daarbij aansluitend het omwalde buitengoed Maelperdu (detail uit de 'Nieuwen Ommelooper van Sint-Pieters Ayghem a(nno) 1691' door de landmeters Reynacx en van Bouchaute, Stadsarchief Gent, reeks 98 nr. 5).

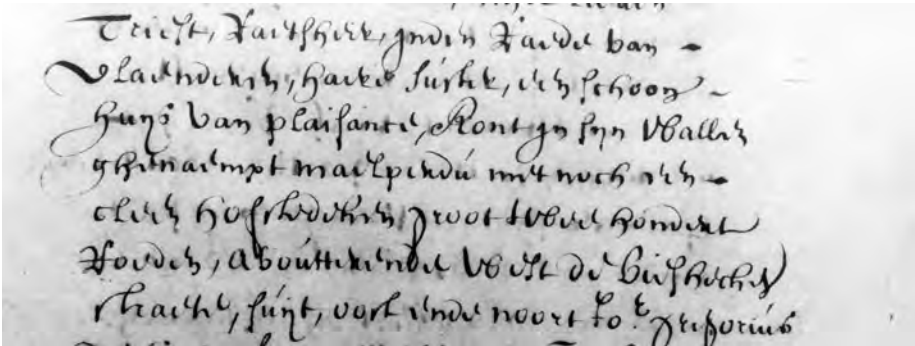
ruimte (afb. 6) en die kaarten laten geen twijfel bestaan over de hierboven beschreven ligging. In de zeventiende eeuw was aan het ene uiteinde van de dries het omwalde lusthof Maelperdu gelegen, een maison de plaisance of ‘speelgoedje’, een kasteeltje, als je wil (afb. 7).

Voskenslaan: lieve (?) vossenjongskes

De Voskenslaan (officiële straatnaam in 1940) heette vroeger Voskensweg (afb. 8). In het Frans had men het over Renardeaux. Voor één keer was deze vertaling exact en duidelijker dan het Nederlandse origineel: hij duidt op vossenjongen en is geen koosnaampje voor een allesbehalve zachtzinnig, lief diertje. Was er een vossenhol en geeft de naam op de meest zichtbare episode van het vossenleven: wanneer de moeder samen met de immer hongerige jongen op strooptocht trekt en alles doodbijt wat ze maar kan. Doken de voskens precies hier op als plaatsnaam, omdat de buurt lange tijd helemaal landelijk was? Datzelfde kan verondersteld worden voor de Vossestraat, in de jaren 1800 bekend in de Brugsepoortwijk. Om verwarring te vermijden werd die in 1942-1943 omgedoopt tot Reinaartstraat. In die tijd kregen de meeste buurtwegen een officiële naam. In het beste geval was dat de voorheen bestaande informele naam. In 1925 werd de Voskenslaan verbreed en doorgetrokken van de Maaltebruggestraat naar de Sterre om de stoomtram via Kortrijksesteenweg, De Pintelaan, Leebeekstraat en Tramstraat via Zwijnaarde naar Herzele te laten rijden. Volgens de Gazette van Gent van 29 maart 1896 werden de slechte kasseien van de Visserij gebruikt om de steenwegen te leggen van de Kievitstraat en de Voskensstraat, wat erop duidt dat deze wegen voordien nog niet verhard waren.

Zieklien

Over de schijnbaar zonderlinge naam Zieklien, afgeleid van ‘zieke lieden’, werd in dit tijdschrift al eerder geschreven. Kort samengevat komt dat hier op neer. Het was een plek waar arme leprozen buiten de stadspoorten hun ‘akkerhutjes’ mochten bouwen. In de middeleeuwen was leproos of lazaar (van Lazarus) synoniem van ‘zieke’, vandaar dat deze mensen ook ‘zieke lieden’ genoemd werden. Ook in het Frans is die voor ons wat vreemde associatie van begrippen te vinden: Een maladrerie was een leprozerie. Dergelijke plekken waren er rond Gent wel meer, maar enkel de locatie buiten de Kortrijksepoort behield die naam. Vermoedelijk kwam dat doordat Zieklien eeuwenlang de benaming was van een herbergcomplex aan de hoek van de Kortrijksesteenweg en de huidige straat Ganzendries. Dat was gelegen in een zone die op

Afb. 7. Tekst bij het in afb. 6 weergegeven buitengoed, toen toebehorend aan een Triest, 'raets-here in den Raede van Vlaenderen... een schoon huys van plaisance ront in sijn Wallen ghe-naempt Maelperdu met noch een cleen hofstedeken...'.
 Triest, Fairshere, gnd in Fande van -
 Vlaenderen, harte surke, die schoone -
 huys van plaisance, ront in sijn Wallen
 ghe-naempt maelperdu met noch die -
 cleen hofstedeken, groot hofstede
 hofden, aboutheinde vort de binstochte
 stracke, sijnt, vort vnde noort to t. xpoorus

oude kaarten als het 'Wilde Land', ook wel als 'Castijne' (afgeleid van woestijne) aangeduid werd. Dat zegt wel wat over hoe het er lang geleden uit zag.

Hof ter Mere en Overwale

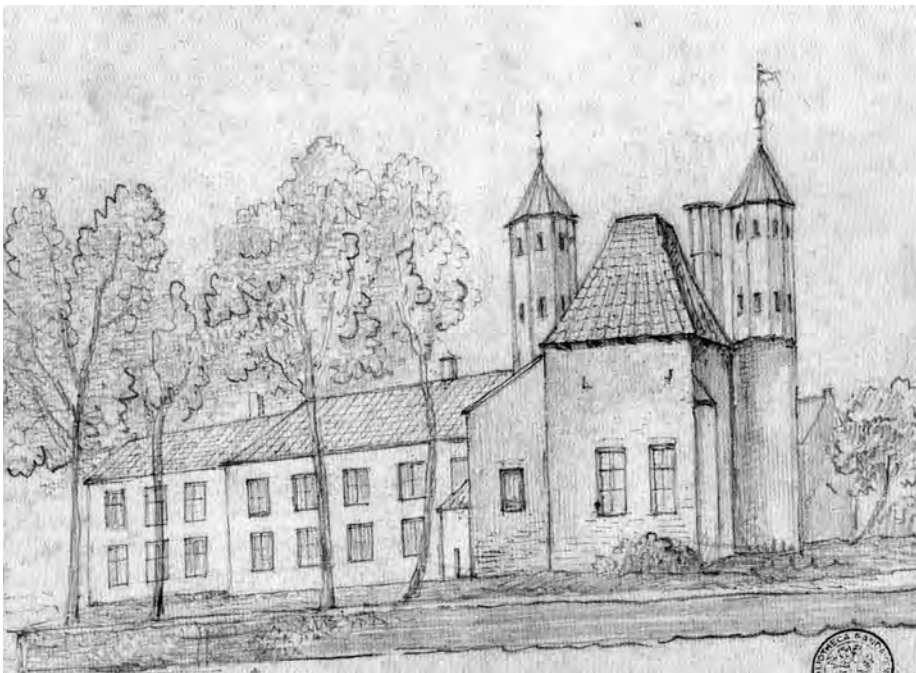
Het Hof ter Mere was ooit een vrij imposant omweld buitengoed waarvan het hoofdgebouw minstens vanaf de zeventiende eeuw voorzien was van twee torentjes (afb. 9). Het eigendom bevatte huisinghen staende boven op mote, met een schuur en stallen aan de straatzijde (...) casteelken staend op een motte. Verder hoorde er ook land bij met notelaren, kriekenbomen, appelaren, kerselaren en perenbomen. Met de urbanisatie van de wijk verdween dit com-

Afb. 8. De Voskens Straete in 1691 (herkomst zie afb. 6).

plex. Het kasteeltje werd afgebroken tussen 1925 en 1935. De Reigerstraat werd er dwars door getrokken. Bovengronds valt er geen spoor meer van te bekennen. In 2015 verscheen een prachtig geïllustreerd artikel hierover in het boek *Archeologisch Onderzoek in Gent*, deel 7, 2015, p. 19-29, een uitgave van de Gentse Vereniging voor Stad, Archeologie, Landschap en Monument. Strikt genomen hebben we hier niet te maken met een oude straatnaam: hij werd pas in 1954 toegekend aan een doodlopende zijstraat van de Reigerstraat. Maar het toponiem Hof ter Mere is historisch.

Ook de naam Overwale, pas sinds 2015 officiële straatnaam, kan hiermee in verband gebracht worden. De nieuwe straat verbindt de inrichtingen van HoGent in de Schoonmeersen met de Voskenslaan ter hoogte van het ex-klooster van de redemptoristen bijna rechtover de Reigerstraat aan de andere straatkant. Vanwaar die naam? Het antwoord is eveneens te vinden in *'Archeologisch Onderzoek in Gent'* (2015). Daarin lezen we dat meester Gheeraert van Overwaele, advocaat bij de Raad van Vlaanderen, in 1638 Ter Mere kocht. Het goed zou in handen van de familie blijven tot 1732 (afb. 10). De Schoonmeersen, weilanden die eeuwenlang overstromingsgevoelig waren, sloten aan de gronden van de Overwaeles.

Afb. 9. Hof ter Mere (Stadsarchief Gent, Atlas Goetghebuer, L 39, nr. 6d).

NIEUWE NAMEN

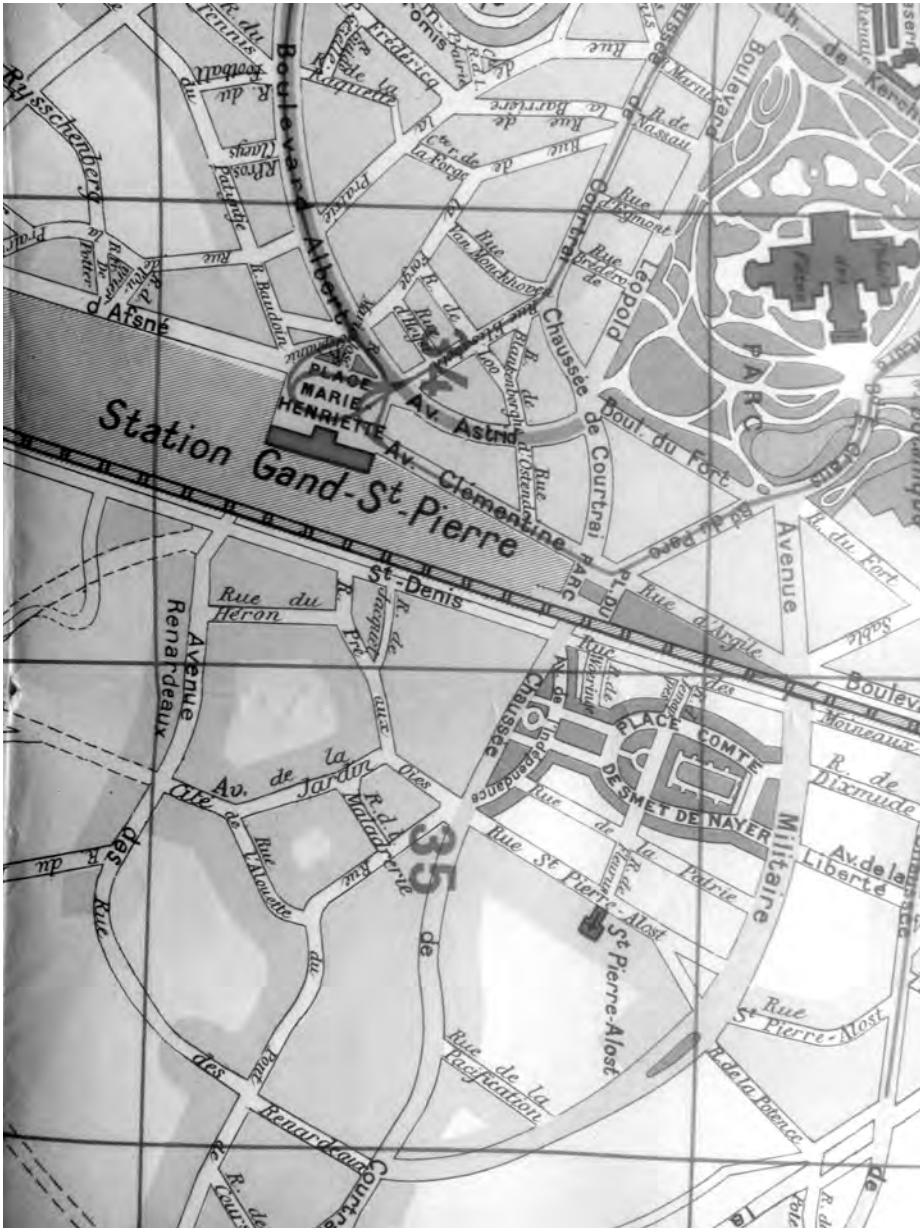
Militairenkwartier wordt Miljoenenkwartier

De echte aanzet tot urbanisatie van het zuiderdeel van de hier besproken buurt werd niet door de Stad gegeven. De voor 1913 geplande Wereldtentoonstelling zat daar evenmin voor iets tussen. Het was een Brussels ministerie, toen nog onverhuld het Ministerie van Oorlog genoemd, dat instond voor de plannen. Dat had te maken met een voorgenomen oprichting van kazernes op de 'Galgenkouter', op en rond het vroegere galgenveld van de Sint-Pietersheerlijkheid, tussen het vroegere spoor naar Kortrijk, nu de al vermelde De Pintelaan, en een nieuwe brede weg die er toepasselijk Krijgslaen genoemd werd (destijds avenue Militaire, afb. 11). Uiteindelijk resulteerde dat plan in niet veel meer dan een oefenterrein met enkele grote hangars voor materiaal en een schietstand. Oudere Gentenaars herinneren zich wellicht nog de potten die er willens-nillens in openlucht achter kunstmatige heuveltjes en bermen soldaatje mochten-moesten spelen. In de jaren 1970 werd het terrein door de militairen verlaten. De naar uitbreiding snakkende universiteit bouwde er haar Campus Sterre.

In 1901 legde de bevelhebber van de genietroepen een eerste ontwerp van een stratennet ten zuiden van de spoorlijn naar Oostende voor aan het Gentse

Afb. 10. De heer van Overwale als eigenaar van het Hof ter Mere. Deze gravure uit 1641 in Sanderus' *Flandria illustrata* toont ons het kasteeltje groter en mooier dan het in werkelijkheid was, en onder de naam van de toenmalige eigenaars: Domus Dni (domini: van de heer) de Overwale. Sanderus, die zijn dure boek aan zoveel mogelijk eigenaars van dergelijke buitenverblijven (maisons de plaisance, 'speelgoedjes', luthoven) wilde verkopen, deed dat meestal zo.

Afb. 11. Detail uit het Plan complet de la Ville de Gand (De Roeck, Brussel, ongedateerd, ca. 1923). Prominent daarin de avenue Militaire (Krijgslaan).

stadsbestuur. Nog datzelfde jaar kwam er al een nieuw plan tot stand, omdat inmiddels beslist was de spoorlijn naar Kortrijk bij die naar de kust te verplaatsen. Niet veel later – het ging rap in die tijd – werd een overeenkomst getekend door de Stad en de Belgische Staat, vertegenwoordigd door de minister van Oorlog en de minister van Financiën en Openbare Werken, de Gentenaar Paul de Smet de Naeyer (1843-1913). Niet toevallig dus dat het mooie groene plein, centraal in dit gebied gelegen, diens naam draagt. In publicaties over de wijk wordt hij soms verward met zijn neef, de liberale ondernemer Maurice de Smet de Naeyer. Die was samen met een katholiek (Casier) en een socialist (Coppeters) directeur van de wereldtentoonstelling. Hun namen prijken op een herdenkingsmonumentje op het Sint-Veerlepleintje. Paul de Smet, tijdens de voorbereiding van de WT aan het einde van zijn carrière, was wel de belangrijkste figuur achter de schermen. Het is ook niet toevallig dat nogal wat straatnamen rond het centrale plein vaderlandslievend en krijgshaftig klinken of refereren naar veldslagen. Naast de al vermelde Krijgslaan heb je er de Guldensporenlaan, de Fleurus-, Waterloo-, Jemappe-, Onafhankelijkheids-, Congres- en Vaderlandstraat. Misschien verrast dat wel, maar de namen, in de eerste plaats die van de belangrijkste en best gekende straat, de Krijgslaan, verraden de militaire origine van de plannen.

André Coene schrijft in een studie (2010) over de ontwikkeling van deze wijk, dat de Stad, eigenaar geworden van de gronden, blijkbaar geen haast maakte met de verkoop voor bebouwing. Toen tien jaar later in 1911 beslist werd de terreinen te gebruiken voor de al eerder geplande Wereldtentoonstelling, stonden er nog geen huizen. De ‘Expositie’ veegde het militaire concept van de kaart. De namen bleven. In de naoorlogsjaren, het Interbellum, kwam hier het welbekende ‘Miljoenenkwartier’ tot stand. Minder gekend is dat de Stad de plannen gedetailleerd liet uittekenen met de opzettelijke bedoeling hier een wijk voor welgestelden te creëren. Het hele ontwerp met veel groenvoorziening, de aanleg van de straten en alle stedenbouwkundige voorschriften waren daarop gericht. Zoals Leen Meganck (1995) aangeeft, is het blijvende luxueuze karakter van de wijk, waarnaar de huidige bijnaam verwijst, in grote mate het resultaat van ‘streng gereglementeerde creativiteit’. Wanneer die sprekende onofficiële wijknaam Miljoenenkwartier ingeburgerd raakte, is ons niet bekend. Maar, zoals hierboven duidelijk gemaakt wordt, had de wijk eigenlijk ‘Militair Kwartier’ of ‘Militairenkwartier’ moeten heten.

Vorstelijk bloed

Toen in 1981 de straatnamen werden aangepast en de vele identieke namen in

de met Gent gefusioneerde deelgemeenten moesten veranderen, werd beslist de namen ontleend aan het Belgische koningshuis rond het Sint-Pietersstation te behouden. We geven hier enkel de buitenbeentjes aan en beginnen ons overzichtje met een probleemgevalletje uit deel 1: de Boudewijnstraat, in feite een onderdeel van de oude Ganzendries. In 1919 werd dat Prins Boudewijnstraat. Bedoeld werd prins Boudewijn, geboren in 1869 en kroonprins. Hij stierf echter op 22-jarige leeftijd, zodat zijn jongere broer Albert kroonprins en later koning werd. Op het kaartdetail in afb. 3 zie je dat die in verlengde ligt van het straatgedeelte ten zuiden van het station dat de oude naam Ganzendries mocht behouden. Voor koning Boudewijn verkoos men logischerwijs de vroeg

Afb. 12. Geen officiële plaatsnaam – vandaar allicht de andere kleur – maar in augustus 2010 gecreëerd bij een ludieke actie van het buurtcomité Clementinalaan. Het bord is eigen maaksel, maar het werd achteraf niet verwijderd door de stad en eigenlijk gedoogd. Merkwaardig genoeg stond het een tijdlang vermeld op Google Maps (foto mei 2015).

gestorven en al lang vergeten onfortuinlijke zoon van Leopold II te vervangen door koning Boudewijn, zoon van Leopold III. Onder het mom van een straatnaamverbetering is er dus feitelijk een naamsverandering of personenverwisseling gebeurd. In 2000 werd dit koninklijk ensemble nog gecompleteerd met de naam van Delphine Boël (niet officieel: zie afb. 12), onmiskenbaar van vorstelijke bloede. Nog recenter, anno 2018 nog in wording, is het Koningin Mathildeplein, aan wat vroeger bij veel dorstige treinnavetteurs bekend stond als 'Spoor 13', effectief de naam van een van de vele verdwenen cafés aan de Sint-Denijslaan rechtover de achteruitgang van het station.

Gevogelte in overvloed

Sommige stadswijken bevatten hele zwermen vogelnamen: Muide-Meulestede-Wondelgem 22; Nieuw Gent 19; Sint-Amandsberg 17; Gent-West 15. In andere ontbreken ze totaal: Ledeberg, Oostakker, Desteldonk, Mendonk, Sint-Kruis-Winkel, en Zwijnaarde. Is dit toeval? In de oude wijken Sint-Pieters-Aaigem en Sint-Pieters-Aalst refereren volgende namen naar vogels: Ganzendries, Duifhuisstraat, Flamingostraat, Kauwplein, Kievitlaan, Koekoeklaan, Kolibrieweg, Kraaistraat, Leeuwerikstraat, Merelstraat, Parelhoenstraat, Poelsnepstraat, Reigerstraat, Snepkaai, Sperwerstraat, Steltloperstraat, Stormvogelstraat, Strandloperstraat en Uilkensstraat (in 1887 afgelijnd). De Reigerstraat (in het Frans rue du Héron) is ook een oude buurtweg die zijn vogelnaam kreeg bij collegebesluit van 1877 en voorzien werd van nieuwe rooilijnen in 1893 en 1900. De naam Poelsnepstraat, gegeven in 1911 (in 't Frans rue du Jacquet) past mooi in het rijtje van vogelnamen in deze buurt. Poel verwijst naar moeras en snep is Gents voor snip. Wellicht werd 'poel' eraan toegevoegd om verwarring te vermijden met de vele Gentse plaatsnamen naar die waadvogels genoemd: Snepbrug, Snepdijk, Snepkaai, Snepenbrugpad en -straat. De Poelsnepstraat was buurtweg nr. 71bis, die krachtens het gemeenteraadbesluit van 24 februari 1913 werd verbreed en afgelijnd.

Werd voor vogelnamen gekozen omdat er al ganzen in de buurt waren? Completeerde men iets meer naar het UZ toe tussen de Achilles Musschestraat (vroeger Mussenstraat!) en de Koekoeklaan daarom ook nog het reeksje vogelstraatnamen met extra exemplaren uit de avifauna? In nieuwe verkavelingen gaf men dikwijls namen met een gemeenschappelijke inspiratiebron, soms min of meer geïnspireerd door een historische naam.

Met bijzondere dank aan Mark Rummens, Arthur De Decker en Frank Ge-laude.

BIBLIOGRAFISCHE NOOT

De tekst is gebaseerd op volgende algemene werken: Stad Gent (1905), *Aflijningen en openen of afschaffen van straten. Tabel*; Stad Gent (1921), *Alfabetische lijst der aflijningen, openingen en doodingen van wegen en straten vastgesteld sedert 1905*; Fris, V. (1921), *Les accroissements et les transformations de la superficie bâtie de Gand au XIX siècle*; Compilatie van officiële straatnamenlijsten bij De Cloet, J.P. (2002), *De Gentse straatnamen, 1799-1942*; Lievrouw-Coopman, L. (1974), *Gents Woordenboek*, heruitgave; Gysseling, M. (1954), *Gent's vroegste geschiedenis in de spiegel van zijn plaatsnamen*, De Standaard, Antwerpen, p. 43; *Meetjeslandse plaatsnamen van voor 1600*, bijeengezant door Achiel De Vos en Luc Stockman en ver-

klaard door Magda Devos (1991), Stichting Achiel De Vos. Maldegem; De Groote, M. (2006), *Den Dries, een verdrongen toponiem in de gemeente Destelbergen*, *Heemkundig Nieuws Oost-Oudburg*, nr. 3, p. 7-13; Kerckhaert, N. (1980) *Oude Oost Vlaamse Herbergnamen*, p.28 en *Oude Oost Vlaamse Huisnamen* 5, p. 207; Fris, V. (1925), *De oude straatnamen van Gent*; Aerts, J. (red., 2012), *Levend erfgoed*, Davidsfonds, Leuven, p. 180; Lindemans, P. (1952), *Geschiedenis van de landbouw in België*, deel 2, De Standaard, Antwerpen, p. 441-444; van Uytven, R. (2003), *De papegaai van de paus*, Davidsfonds, Leuven, p. 218.

Specifiek over Sint-Pieters-Aaigem en Sint-Pieters-Aalst: Baillieul, B. (2006), *Wandelen in de Sint-Paulusparochie*, Gent, Dienst Monumentenzorg, pp. 39; Baillieul, B. (2012), *Wandelen in de wijk Sint-Pieters-Buiten*, Gent, Dienst Monumentenzorg, pp. 47; Coene, A. (2010), De schone wijk van Sint-Pieters. In: *Van Mensen en Dingen*, jg. 8, nr. 1-4, p. 5-34; De Keukeleire, E. (2004), *Sint-Pieters-Aalst, Sint-Pieters-Aaigem, Sint-Denijsplein, Verzameld uit 31.600 kranten*. Delen 1 en 2, citerend uit *Gazette van Gent* (1896); Devriese, L. (2012), 'Zieke lieden' overal buiten de stadspoorten. Delen 1 en 2. In: *Ghendtsche Tydinghen*, jg. 41, p. 201 en 294; Laleman, M.C en Steurbaut, P. (2015), Hof ter Mere 1-7. In: *Stadsarcheologie. Bodem en Monument in Gent*, reeks 2 nr. 7, p. 19-28; Meganck, L. (2006), *Het Miljoenenkwartier, een Gentse woonwijk uit het Interbellum*, Gent, Provincie Oost-Vlaanderen, p. 10-11; Vanacker, D. (1998), in: *De Gentenaar Magazine* van 30 oktober, p.15; Van Werveke, A. (1922), Onbebouwde gronden van de oude stad. In: *Gazet van Gent*, 2 januari 1922. Overgenomen in *Ghendtsche Tydinghen*, 2007, jg. 36, p. 57-58.